

Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış

Sinan Sami, Akkurt

T.C. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi. samiakkurt@gmail.com

ORCID: orcid.org/0000-0002-9421-2412

ÖZ

Kişisel veri kavramının belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ilişkin ayırt edici *her türlü bilgiyi* ifade etmesi, kavramın genişliğini çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. Zira çok genel bir ifade ile “*belirli bir insana ilişkin her türlü ayırt edici bilgi*” tabirinin sınırlarının çizilmesi oldukça zordur. Dolayısıyla kişisel veri kavramının içerisine, insana dair ekonomik, cismani, maddi, gayri maddi veya manevi her türlü değer dâhil kabul edilebilmesi önünde bir engel bulunmamaktadır. Hal böyleyken kişisel veri kavramı ve buna bağlı olarak kişisel verilerin korunması hakkının nasıl ve hangi terminoloji çerçevesinde tasnif edileceği, bunun nasıl kategorize edilmesi gerektiği ve hukuki niteliğinin hangi esaslar çerçevesinde belirleneceği hususunda farklı hukuk çevrelerine ait muhtelif yaklaşımlara rastlanmaktadır. Nitekim kişisel veri kavramının hukuki niteliğinin tespiti, bunun korunmasına ilişkin rejimin belirlenmesi bakımından son derece önem arz etmektedir. Kapsam itibarıyla hem ekonomik – iktisadi hem de cismani (maddi) – manevi kişisel değerlerle irtibatlı böyle geniş bir kavramın, keskin ayrımlara tabi tutulmadan daha bütüncül bir yaklaşımla ve fakat yerine göre bu değerlerden hangilerine ne şekilde temas ettiği tahlil edilerek (*somut olay çerçevesinde kategorizasyon*) karma bir yaklaşım benimsenmesi isabetli görüldüğünden, çalışmada önce anılan yaklaşımlara sonrasında ise kapsayıcı bir terminoloji ile kişisel kanaate değinilmeye gayret edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kişisel Veriler, Kişisel Verilerin Korunması Hakkı, Veri Koruma Hukuku, Kişisel Verilerin Hukuki Niteliği, Mülkiyet, Fikri Mülkiyet, Kişilik Hakkı, Temel Haklar

A Comparative Overview of the Ideas on the Legal Category of the Personal Data Concept

ABSTRACT

The fact that the concept of personal data expresses *any distinctive information* about a specific or identifiable natural person reveals the width of the concept strikingly. Because, it is very difficult to draw the boundaries of the term “*all kinds of distinctive information about a particular person*”. Therefore, it is possible to include any economic, physical, material, intangible or spiritual value in the concept of personal data. As such, there are various approaches regarding the concept of personal data and how the right to protect personal data should be categorized and within which principles the legal nature of it can be determined. As a matter of fact, determining the legal nature of the concept of personal data is of great importance in terms of determining the regime for its protection. In terms of scope, it seems correct to indicate such a broad concept, which can coincide with both economic and spiritual personal values, with a more holistic approach without being subjected to sharp distinctions and to categorize it with a mixed approach (*categorization within the framework of concrete event*). In this study, it was tried to touch upon the aforementioned approaches first and then on an individual term with an inclusive terminology.

Keywords: Personal Data, Right to Protection of Personal Data, Data Protection Law, Legal Nature of Personal Data, Property, Intellectual Property, Personality Right, Fundamental Rights

Atf Gösterme

Akkurt, S. S. (2020). Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi*. 2 (1), 20-32.

GENEL OLARAK KİŞİSEL VERİ KAVRAMI

24.03.2016 kabul tarihli “6698 sayılı *Kişisel Verilerin Korunması Kanunu*” (KVKK) uyarınca, *kimliği belirli yahut belirlenebilir olan bir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi* kişisel veridir (madde -m.- 3/ d). Ayrıca kişinin sadece şahsi değil, ailesine dair (ailevi) bilgileri de ona ait kişisel veriler kapsamında değerlendirilmektedir (Akgül, 2014, s. 8). Bu doğrultuda doktrinde kişisel veri “bireyin şahsi, mesleki ve ailesine ilişkin özelliklerini gösteren, o bireyi diğer bireylerden ayırmayı ve niteliklerini ortaya koymayı sağlayan her türlü bilgi” şeklinde tanımlanabilir.

Örneğin kişinin adı, soyadı, medeni hâli, kimlik numarası, nüfusa kayıtlı olduğu yer, doğum yeri ve tarihi gibi kimlik bilgilerinin yanı sıra, bedenindeki yara izi, ben, dövme gibi belirleyici işaretler, kişisel görüntüsü, fotoğrafı, telefon numarası, banka hesap/ IBAN numarası, kredi kartı numarası, emeklilik, kurum sicil, sosyal sigorta numarası, internet protokolü (IP) adresi, elektronik posta adresi, sosyal medya hesap bilgileri, bunlara ilişkin şifreler, güvenlik kodları, ıslak ve/ veya elektronik imzası, matbu veya dijital, örneğin e- posta yolu ile veya sosyal ağlarda yaptığı yazışma ve paylaşımlar hep kişisel verilerdendir (Henkoğlu, 2015, s. 28; Akgül, 2014, s. 8 – 9; Şimşek, 2008, s. 121; Özdemir, 2009, s. 124; Er, 2007, s. 21).

Bununla birlikte kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri (kayıt ve bilgileri) ile parmak izi, retina görüntüsü, DNA özellikleri gibi biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli (hassas) kişisel veriler olarak ihdas edilmiştir (KVKK.m.6/ I) (Henkoğlu, 2015, s. 28; Özdemir, 2009, s. 126; Kaya, 2011, s. 317; Akkurt, 2019, s. 74 – 75).

KİŞİSEL VERİ KAVRAMININ HUKUKİ NİTELİĞİNE İLİŞKİN YAKLAŞIMLAR

Kişisel veri kavramının belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ilişkin ayırt edici *her türlü bilgiyi* ifade etmesi, kavramın genişliğini çarpıcı şekilde ortaya koymaktadır. Zira çok genel bir ifade ile “*belirli bir insana ilişkin her türlü ayırt edici bilgi*” tabirinin sınırlarının çizilmesi oldukça zordur. Dolayısıyla kişisel veri kavramının içerisine, insana dair ekonomik, cismani, maddi, gayrimaddi veya manevi her türlü değer dâhil kabul edilebilmesi önünde bir engel bulunmamaktadır.

Hâl böyleyken kişisel veri kavramı ve buna bağlı olarak kişisel verilerin korunması hakkının nasıl ve hangi terminoloji çerçevesinde tasnif edileceği, bunun nasıl kategorize edilmesi gerektiği ve hukuki niteliğinin hangi esaslar çerçevesinde belirleneceği hususunda farklı hukuk çevrelerine ait muhtelif yaklaşımlara rastlanmaktadır. Nitekim kişisel veri kavramının hukuki niteliğinin tespiti, bunların korunmasına ilişkin rejimin belirlenmesi bakımından son derece önem arz etmektedir (Taştan, 2017, s. 54).

Konuya mukayeseli hukuk çerçevesinde bakıldığında Anglo–Amerikan (*common law*) hukuk ekolünde kişisel veri kavramının genel olarak ekonomik ve iktisadi bir yaklaşımla *mülkiyet ve/veya fikri haklar*

kapsamında; Kıta Avrupası hukuk ekolünde ise sosyal ve hümanist bir yaklaşımla *temel insan hakları ve/veya kişilik hakkı kapsamında* ele alındığı görülmektedir (Samuelson, 2000, s. 1125). Ancak kapsam itibarıyla hem ekonomik-iktisadi hem de cismani-manevi kişisel değerlerle örtüşebilen böyle geniş bir kavramın, keskin ayrımlara tabi tutulmadan daha bütüncül bir yaklaşımla ve fakat yerine göre bu değerlerden hangilerine ne şekilde temas ettiği belirtilerek (*somut olay çerçevesinde kategorizasyon*) karma bir yaklaşım benimsenmesi isabetli görüldüğünden, aşağıda önce anılan yaklaşımlara sonrasında ise kapsayıcı bir terminoloji ile kişisel kanaate değinilmeye gayret edilecektir.

Ekonomik-İktisadi Yaklaşım

Kişisel verinin, sahibinin bir parçası olmasının yanı sıra onun bir ürünü olarak kabul edilmesi gerekliliği düşüncesine dayanan bu yaklaşım daha ziyade Anglo–Amerikan (*common law*) hukuk ekolünde kabul görmektedir. Buna göre kişisel veri, yalnızca sahibinin kişiliğinin bir uzantısı (parçası) değil, aynı zamanda ilgili kişiliğin ürünü olarak kabul edilmelidir (Aksoy, 2008, s. 215; Taştan, 2017, s. 54).

Kişisel veri kavramını sahibinden soyutlaştırarak bağımsız bir ürün (iktisadi bir değer) gibi değerlendiren bu yaklaşım genel olarak; kişisel verinin, sahibinin *mülkiyet hakkı kapsamında nitelendirilmesi* gerektiği ya da sahibinin *fikri mülkiyet hakkı kapsamında nitelendirilmesi* gerektiği yönünde iki fraksiyona ayrılmaktadır.

Kişisel Veri Kavramını Ekonomik Yaklaşım İçerisinde ve Mülkiyet Hakkı Kapsamında Nitelendiren Fraksiyon

Bu fraksiyon Amerika Birleşik Devletleri menşeli olup kişisel verinin, kural olarak eşya hukukundaki “şey” kavramıyla özdeş olduğunu kabul eder (Genel olarak bkz. Tuor, Schnyder ve Schmidt, 2015, s. 817; Oğuzman, Seliçi, ve Oktay Özdemir, 2018, s. 8; Ünal ve Başpınar, 2017; Ayan, 2016, s. 27; Antalya ve Topuz, 2019, s. 57). Buna göre ilgili kişi (veri sahibi), kişisel verileri üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkilerine sahiptir. Malik her nasıl mülkiyetini haiz olduğu eşyaları kullanabiliyor, onlardan yararlanabiliyor ve/veya bunlar üzerinde tasarruflarda bulunabiliyorsa kişisel verileri üzerinde de aynı hak ve yetkileri eşya hukuku esaslarına göre kullanabilmelidir. Yani ilgili kişi, hukuka aykırı şekilde ihlâl edildikleri takdirde mülkiyet hakkının sağladığı koruyucu yetkileri/imkânları kullanarak verileri üzerinde tam bir denetime kavuşabileceği gibi, bunların kullanımını uygun bir ivaz karşılığında ya da ivazsız olarak devredebilir, kişisel veriler üzerindeki yetkilerini satış, kira gibi borç ilişkilerine konu edebilir (Akgül, 2014, s. 74; Bartow, 1999, s. 633; Kang, 1998, s. 1193; Lessig, 2002, s. 247; Litman, 2000, s. 1283; Janger, 2002, s. 899; Prins C, 2006, s. 270; Prins, J. E. J. 2004, s. 1; Purtova, 2010, s. 179; Sholtz, 2001, s. 1).

Kişisel veriler üzerinde eşya hukuku anlamında mülkiyet hakkı cereyan ettiğinin kabul edilmesinin isabetli olacağını savunan bu görüşe göre, özellikle veri işleyen şirketler tarafından verisi işlenecek her bir gerçek kişiden, işlenecek olan her bir veri için onay alınması ve bu işlemin ayrıca (kural olarak) adil bir ivaz karşılığında gerçekleştirilmesi söz konusu olacağından, şirketler daha az veri işlemeye zorlanmış olacaktır (Samuelson, 2000, s. 1135; Sholtz, 2001, s. 7; Litman, 2000, s. 1292). Gerçekten kişisel verilerin ticari değer taşıdığı böyle bir piyasada, veri işleyenlerin (özellikle şirketlerin) bunun karşılığında ilgili kişilere belirli bir ücret ödemelerinin sağlanmasının menfaat dengesinin temini bakımından gerekli olduğu hususu, bu görüş taraftarlarınca önemle ifade edilmektedir (Ayözger Öngün, 2019, s. 17).

Ancak kişisel veriyi metalaştırdığı öne sürülen bu görüşün asıl dayanağının, veri işleme alanındaki (örneğin *google*, *microsoft*, *apple* gibi) büyük küresel şirketlerin iktisadi varlıklarını ve geleceklerini büyük ölçüde kişisel veriler üzerindeki hâkimiyetleri sayesinde sürdürebiliyor olmaları karşısında bireylere, kişisel verileri üzerinde çok geniş bir koruma sağlanmasının ekonomiyi olumsuz yönde etkileyebileceği kaygısı olduğu ifade edilmekte ve görüşe yönelik eleştirilerin temeli bu noktada kendisini göstermektedir (Aksoy, 2010, s. 57; Taştan, 2017, s. 55; Dülger, 2019, s. 44; Ayrıca bkz., Taştan, 2017, s. 55). Öyle ki Amerikan Hukukunda mülkiyet hakkı, kural olarak temel haklar arasında kabul edilmekte ve bu yönüyle yasama organının yetkisi dışında (onun üzerinde) bir hak olarak telakki edilmektedir. Buna göre mülkiyet hakkı üzerinde tasarruf etme yetkisi, sahibinin rızası dışında hiçbir hâkim güce terkedilemez (Başpınar, 2016, s. 640; Güriz, 1969, s. 161; Aktan, 2000, s. 89; Pilon, 2011, s. 147). Şayet kişisel verilerin hukuki niteliği konusunda mülkiyet hakkı görüşü mutlak olarak kabul edilirse, Amerikan ekonomisinin lokomotifliğini üstlenen (yukarıdaki örneklerdeki gibi) teknoloji devlerinin bireylerin kişisel verileri üzerindeki hâkimiyeti azalacak ve bu durum Amerikan ekonomi politikalarıyla bağdaşmayacaktır.

Bu görüş, kişisel veriler üzerinde mülkiyet hakkı tanınmasının mülkiyet hakkının varoluş amacına aykırı olduğu; başka bir deyişle pazarın kıt kaynaklarının paylaşımı için ihdas edilen mülkiyet fikrinin kişisel verilere özgülünmesinin bu amaca ekonomik olarak hizmet etmekte elverişsiz olacağı yönünde eleştirilmektedir (Küzeci, 2010, s. 64). Ayrıca kişisel verilerin ancak adil bir kullanım bedeli karşısında işlenebilmesi gerektiğini savunan bu görüş, bedelin belirlenmesinde tarafların eşit olmadığı, özellikle küresel şirketlerin genel işlem şartları ile sundukları hizmetlerden faydalanmak isteyen gerçek kişi ilgili kişilerin bu şartları kabul etmek noktasında tam bir pazarlık gücüne sahip kabul edilemeyecekleri noktasında da eleştirilmektedir (Bibas, 1994, s. 606; Marx, 1989, s.10; Ayrıca bkz., Taştan, 2017, s. 56.). Bu görüşün kabulü ile veriler ve kişiyi birbirinden soyutlamanın kişisel verileri metalaştıracağı, bunun ise etik açıdan insan onuruyla bağdaşır kabul edilmesinin mümkün olmadığı da eleştiriler arasındadır (Taştan, 2017, s. 57; Aksoy, 2010, s. 65; Küzeci, 2010, s. 67).

Kişisel verilerin eşya hukuku anlamında mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi, şahsi kanaat gereği de isabetli ve mümkün görülmemektedir. Zira mülkiyet hakkı, sahibine eşya üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkilerinin tümünü bahşetmektedir ki kişisel veriler üzerinde ilgili kişinin bu anlamda tasarrufta bulunabilmesi, kişisel verilerin niteliği ile bağdaşmaz. Nitekim kişisel veriler üzerinde mülkiyet hakkı cereyan ettiği düşünülecek olursa ilgili kişinin, bunların mülkiyetini başkasına devrederek (veri üzerinde tasarruf yetkisini kullanarak) artık o veriler üzerindeki yetkilerinin tümünü süresiz olarak üçüncü kişilere devretmesi ve artık o yetkileri kendisinin kullanamaması (veriler üzerindeki hakkından feragat etmesi) söz konusu olur. Oysa bir gerçek kişinin dini inancı, adli sicil geçmişi, cinsel tercihleri, biyometrik verileri gibi sair kişisel verilerinin (yalnızca kullanım haklarının değil) özleri üzerindeki mutlak hakkın tümüyle başkasına devri, bunlardan feragat edilmesi, miras yoluyla intikali yahut sair suretle bunlar üzerinde eşya hukuku anlamında tasarruf edilmesi mümkün değildir (Aksoy, 2010, s. 64 – 65; Akgül, 2014, s. 74; Ayözger Öngün, 2019, s. 17). Aynı şekilde, bu yaklaşımın Türk hukukunda da uygulama alanı bulduğu bir faraziyeden yola çıkılacak olursa, ilgili kişinin kişisel verileri üzerinde sahip olduğu hakkın Türk eşya hukukunda mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin hukuki çare ve davalarla korunması gerektiği de kabul edilmiş olur ki mülkiyet hakkını koruyucu çare ve davaların hemen hiçbirisi kişisel verilerin korunmasına doğrudan hizmet edecek elverişlilik ve nitelikte görülmemektedir. Örneğin kişisel verisi ihlal edilen bir kimsenin, her durumda 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) m.683 anlamında *el atmanın önlenmesi* veya *istihkak davası* açmasının veri koruma hukukunun kendine özgü amaçlarının gerçekleştirilmesine elverişli şekilde

hizmet edemeyeceği aşikârdır. Kişisel verilerin yine bu anlamda, *yed'in iadesi* (TMK m.982) ve/ veya *taşınır davası* (TMK m.989) yollarıyla korunmasının düşünülmesi de isabetli görülmemektedir.

Kişisel Veri Kavramını Ekonomik Yaklaşım İçerisinde ve Fikri Mülkiyet Hakkı Kapsamında Nitelendiren Fraksiyon

İlgili kişinin kişisel verileri üzerindeki hakkının *fikri mülkiyet hakkı* (kavram hakkında genel olarak bkz. Tekinalp, 2012, s. 5 vd.) kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri süren bu fraksiyona göre, kişisel verilerin korunması hakkı ile fikri hakkın korunmasını amaçlayan fikri mülkiyet kavramı arasında amaçsal bir benzerlik bulunmaktadır (Zittrain, 2000, s. 1203. Görüş hakkında ayrıca bkz. Bartow, 1999, s. 685, 693; Lessig, 2002, s. 201). Buna göre, nasıl ki bir kitap, tablo, sinema eseri üreten kişinin söz konusu eserleri üzerindeki hakkı fikri mülkiyet kuralları çerçevesinde korunuyorsa, kişisel verinin de bir gerçek kişi tarafından üretilmesinden (verinin varlık sebebinin de bir gerçek kişi olmasından) hareketle, onun anılan türden verileri üzerindeki hakkının korunmasının da aynı esaslara göre belirlenmesi gerekir (ayrıntılı bilgi için bkz. Kılıçoğlu, 2004, s. 54; Dülger, 2019, s. 45). Yani burada, eser sahibinin eseri umuma arz, eserde değişiklik yapma ve eserde değişiklik yapılmasını yasaklama yetkisi; veri koruma hukukundaki ilgili kişinin kişisel verileri üzerindeki denetim–tasarruf yetkileriyle benzer kabul edilmektedir (Taştan, 2017, s. 58; Aksoy, 2010, s. 60).

Bu görüş, kişisel verilerin korunması fikrinin altında yatan düşüncenin, tıpkı fikri hakların korunmasında olduğu gibi bilginin korunması ve dağılımının kontrolünün sağlanması olduğu ve bu bakımdan her iki müessesenin de amaçsal olarak yeknesaklık arz ettiği temeline dayanmaktadır (Prins C, 2006, s. 279; Samuelson, 2000, s. 1134. Ayrıca bkz., Aksoy, 2010, s. 60; Taştan, 2017, s. 57 – 58; Akgül, 2014, s. 74; Ayözger Öngün, 2019, s. 17; Küzeci, 2010, s. 66).

Bu yaklaşıma getirilen eleştirilerden ilki amaçsal benzerlik savına ilişkindir. Buna göre fikri mülkiyetin korunması fikrinin temel amacının, eser sahibinin fikri üretimini korunarak onun üretimine katkı sağlanması olduğu; ancak veri koruma hukukunun ilgili kişinin herhangi bir üretimiyle ilgilenmediği ve/veya onun fikirsiz üretimlerine katkı sağlamak noktasında herhangi bir amacı bulunmadığı ifade edilmekte, bu yönüyle bu iki müessesenin amaçsal anlamda herhangi bir benzerliği bulunmadığı ileri sürülmektedir.

Fikri mülkiyet yaklaşımına getirilen (aslında aynı doğrultudaki) diğer bir eleştiriye, üzerlerinde fikri mülkiyet hakkı cereyan etmesine elverişli fikir eserlerinin aksine kişisel verilerin, ilgili kişinin iradi üretimini eseri olmadıkları, dolayısıyla fikri hakka konu olan değerler *eser* olarak nitelendirilirken, kişisel verilerin teknik anlamda *eser* olarak nitelendirilmelerinin mümkün olmadığı yönündedir.

Gerçekten de fikri hakların konusunu genel olarak eser sahipliğinden doğan haklar oluşturmaktadır (Kılıçoğlu, 2004, s. 53). Bu anlamda *eser* ise, “düşünsel bir emeğin sonucu olarak ortaya çıkan ürünler” olarak tanımlanmakta olup bunlar üzerindeki fikri hakka *fikri mülkiyet hakkı* adı verilmektedir (Tekinalp, 2012, s. 5; Bozbel, 2002, s. 1; Tüzüner, 2007, s. 9; Utku, 2009, s. 40-41; Tüzüner, 2011, s. 41, Erzurumlu, 2017, s. 169. Karş. Hirsch, 1942, s. 3). Her türlü kişisel verinin, ilgili kişinin düşünsel çabası sonucunda ortaya çıkarttığı ürünler olmadığı ortadadır. Örneğin kişinin dış görünüşü, yara izleri, biyometrik verileri gibi kişisel veriler, ilgili kişinin gayri iradi olarak sahip olduğu, teknik anlamda eser olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan özellikleridir. Bu nedenle fikri mülkiyet hukukunun konusunu oluşturan fikir eserleri ile veri koruma hukukunun konusunu oluşturan kişisel verileri niteliksel anlamda

benzer tutmak mümkün değildir. Hâl böyleyken, özdeş yahut benzer olmayan konuları özdeş yahut benzerlermiş gibi kabul ederek (gerek doğrudan gerekse kıyasen) aynı hükümlerle koruma altına alma fikri, veri koruma hukukunun kendine özgü yapısına ve ruhuna uygun düşmeyebilir.

Nitekim fikri mülkiyetin korunması hukuku daha ziyade ekonomik kaygılar güderken, kişisel verilerin korunması fikrinde asıl önemli olan, bir gerçek kişinin bilgilerinin izinsiz ve onun iradesine aykırı olarak kullanılmasının sağlanmasıdır. Bu yönüyle veri koruma hukukunun asli amacının ekonomik kaygıların giderilmesinden ziyade kişisel değerlerin güvence altına alınmasının sağlanması olduğu söylenebilir (Dülger, 2019, s. 46).

Sosyal–Hümanist Yaklaşım

Kişisel verinin sahibinin bir ürünü olarak kabul edilmesi gerektiği düşüncesine dayanan ve veri ile kişiyi birbirlerinden soyutlayarak ele alan ekonomik–iktisadi yaklaşımın aksine, daha ziyade Kıta Avrupası hukuk ekolü tarafından benimsenmekte olan sosyal–hümanist yaklaşım kişisel veri kavramını, veri ile kişi arasındaki bağlantıyı koparmaksızın, onu insan hakları ve kişilik (şahsiyet) kapsamında ele alarak tasnif etmektedir (Taştan, 2017, s. 54). Ancak insan hakları (temel haklar) ve kişilik (hakkı) kavramları birbirlerinden keskin ayrımlarla ayrılması mümkün olmayan, özleri itibariyle tümleşik ve/veya kesişen kavramlar olduğu için aşağıda bu yaklaşım çerçevesinde ileri sürülmüş olan görüşler ayrıştırıcı tasniflere (fraksiyonlara) tabi tutulmadan incelenecektir.

Kişisel Veri Kavramının Hümanist Yaklaşım İçerisinde ve Temel Haklar (Anayasal Çerçevde İnsan Hakları) Kapsamında Değerlendirilmesi

Menşeli Nazi Almanya’sında kamu kurumları ve özel sektör tarafından elde edilen kişisel bilgilerin Yahudiler aleyhinde soykırıma yönelik olarak kullanılması neticesinde yaşananların Kıta Avrupasında bilgi mahremiyetinin bir yurttaşlık hakkı olarak değerlendirilmeye başlanması olan *kişisel veri (ve veri koruma) kavramının*, 1983 yılında Federal Alman Anayasa Mahkemesi’nin ünlü “*nüfus sayım kararı*”yla birlikte insan onuru ve bireyin kendini geliştirme haklarıyla da ilişkisi ortaya konulmuştur (Aksoy, 2010, s. 56 – 57; Korff, 2002, s. 9; Prins, J. E. J., 2004, s. 2; Rempell, 2006, s. 814; Samuelson, 2000, s. 1143; Ayözger Öngün, 2019, s. 15; Taştan, 2017, s. 59; Karar için bkz. https://germanlawarchive.iuscomp.org/?page_id=20, ET. 25.06.2020). 1995/46/EC sayılı *Veri Koruma Direktifi*’nde, özellikle *mahremiyet hakkı* çerçevesinde değerlendirilerek insan hakları ile ilişkisi ayrıca vurgulanan kişisel veriler, akabinde *Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM)* tarafından da *Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi*’nin (AİHS) “*özel ve aile hayatına saygı*” başlıklı 8 inci maddesi kapsamında yorumlanmıştır (Korff, 2002, s. 14; Bkz. AİHM. 29.07.2002, BN. 2346/02, *Pretty v. Birleşik Krallık*, Art. 61).

Türk Hukukunda ise 2010 yılında Anayasa’nın 20 nci maddesine getirilen ek üçüncü fıkra (07.05.2010 – 5982/ 2) ile kişisel veri kavramı ve kişisel verilerin korunması hakkı bir anayasal kavram/temel hak olarak ihdas edilmiştir. Buna göre “*Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir.*”

Kişisel Veri Kavramının Hümanist Yaklaşım İçerisinde ve Kişilik Hakkı (Medeni Hukuk Çerçevesinde Kişisel Değerler) Kapsamında Değerlendirilmesi

Bir önceki başlıkta kısaca izah edildiği üzere kişisel veri kavramı anayasal anlamda bir temel hak (insan hakkı) olarak nitelendirildiğinde dahi, altında yatan değerlerin özel hayatın gizliliği (mahremiyet) olduğu görülmektedir. Özel hayatın gizliliği (mahremiyet) ise aynı zamanda medeni hukuk terminolojisinde yer bulan kişilik hakkı kapsamındaki kişisel değerlerdendir (Hatemi, 2018, s.66; Koyuncuoğlu, 2011, s. 27; Ayan ve Ayan, 2016, s. 90; İmre, 1974, s. 801. Açıklama için ayrıca bkz., Akkurt, 2019, s. 29). Zira anılan kavram anayasal düzenlemelerde (AİHS m.8; 2709 sayılı *Türkiye Cumhuriyeti Anayasası* (AY) m.20 olduğu gibi, medeni hukuk çerçevesinde (TMK m.23; 6098 sayılı *Türk Borçlar Kanunu* (TBK) m.58) de güvence altına alınmaktadır (Akkurt, 2019, s. 29 – 30; İnsan hakları ve kişilik hakkı arasındaki ilişki hakkında ayrıca bkz., a.g.e, s. 29).

Aynı doğrultuda, kişisel veri kavramını hümanist yaklaşım içerisinde ve kişilik hakkı kapsamında değerlendiren görüşe (*klasik kişilik hakkı görüşüne*) göre de kişisel verilerin korunmasının altında yatan mahremiyet hakkı, medeni hukuk anlamındaki kişilik hakkının bir görünümüdür ve aynı amaca hizmet etmektedir (Terminoloji için bkz. Taştan, 2017, s. 65). Buna göre, örneğin kişinin sağlığına, aile hayatına, inancına ilişkin veriler o kişinin özel hayatına dahil olup, bunların hukuka aykırı olarak ve özellikle sahibinin rızası dışında kullanılması kişilik hakkının ihlâlüne yol açacaktır (Çelik, 2017, s. 391 vd.; Belge, 2017, s. 1029-1030; Uncular, 2014, s. 21; Çekin, 2018, s.13).

Bu görüşe yönelik eleştiriler, kişilik hakkı kapsamında özel hayatın gizliliğinin korunmasına yönelik kuralların her türlü verinin korunmasına elverişli olmaması noktasında yoğunlaşmaktadır. Gerçekten de her türlü kişisel verinin kişinin özel ve/veya mahrem alanına dâhil olduğundan bahsedilmesi mümkün olmaz. Buna göre, her nasıl kişinin aile hayatına, inancına, kimi sağlık verilerine, cinsel tercihlerine ilişkin verileri kural olarak mahrem kabul edilebilse de alenileştirmiş olduğu fotoğraf, sosyal medyada kamuya açık şekilde paylaşmış olduğu ad-soyad, bir sivil toplum faaliyeti için kamuya açık şekilde attığı imza gibi kişisel verilerin özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilmesi kural olarak mümkün değildir (Reed ve Angel, 2003, s. 443; Ayrıca bkz., Aksoy, 2010, s. 62; Ayözger Öngün, 2019, s. 15 – 16; Taştan, 2017, s. 63 – 64.).

Görüşe yönelik aynı doğrultuda bir başka eleştiri de özel hayatın gizliliğinin korunmasına ilişkin kuralların, yalnızca kişinin mahrem ve/veya özel alanına ilişkin kişisel değerleri korumaya elverişli olması dolayısıyla, kişinin alenileştirilmiş (kamusal alanda varlık arz eden) verilerinin korunmasının bunlarla mümkün olmamasına yöneliktir (*karş.* Akgül, 2014, s. 73). Oysa kamunun gözü önünde cereyan eden her şey kamusal değildir (Kleining, Mameli, Miller, Salane ve Schwartz, 2011, s. 195; Bozlak, 2013, s. 60 – 61; Slobogin, 2007, s. 92). Kişilerin bazen sakınmamaları yahut rahat davranmaları onların mahremiyetten vazgeçtikleri anlamına gelmez (Akkurt, 2019, s. 63). Bir kişinin davranışlarından elde edilen verilerin, bunlar kamusal alanda gerçekleştirilmiş olmasına rağmen kişiye zarar verebilmesi her zaman olasıdır. Ancak klasik kişilik hakkı ve buna bağlı olarak özel hayatın gizliliği (mahremiyet) görüşü mutlak anlamda kabul edilecek olursa, kişinin bu tip veri ihlallerinden korunması mümkün olmayabilir (Aksoy, 2010, s. 63 – 64; Ayözger Öngün, 2019, s. 16).

Bağımsız Hak Yaklaşımı

Ekonomik–iktisadi yaklaşıma ve hümanist ekoldeki özellikle klasik kişilik hakkı (mahremiyet) görüşüne yöneltilen eleştiriler karşısında, kişisel veri kavramının, kişilik hakkıyla bağlantısı kabul edilmekle birlikte daha geniş çerçeveli *bağımsız bir hak* (kimi yazarlara göre ise *yeni bir kişilik hakkı*) niteliğinde değerlendirilmesi gerektiği görüşü ortaya atılmıştır (Dülger, 2019, s. 47; Taştan, 2017, s. 66).

Buna göre kişisel veri kavramı her ne kadar özel hayatın gizliliği ile yakından ilişkili olsa da sadece bunun sağladığı koruma yetersiz kalmakta ve kişisel verilerin ayrı bir hak olarak korunması gerekmektedir (Dülger, 2019, s. 46-47). Dolayısıyla sadece özel hayatın gizliliği değil, kişisel verilerin geleceğini tayin etme yetkisi (*enformasyonel özerklik*) de bu yeni kişisel değer muhtevalarından biri olarak kabul edilmelidir (Akgül, 2014, s. 73; Schwartz, 1989, s. 66 – 67). Kişisel verilerin bağımsız bir değer niteliğinde kabul edilerek, bu çerçevede ihdas edilecek özel düzenlemeler ile korunması, korumayla ilgili bağımsız nitelikte bir idari yapının (organın) kurulması, verilerin kural olarak açık rıza ile işlenebilmesi ve hassas nitelikteki kişisel verilerin ayrı bir koruma rejimine tabi olması, bu görüş taraftarlarınca etkin korumaya örnek gösterilmektedir.

İsviçre (m.13/ II), Yunanistan (m. 9A), Meksika (m.16) Anayasaları örneklerinde olduğu gibi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda da (m.20/ III) kişisel verilerin müstakil bir madde ile koruma altına alınmış olması, ülkede kişisel verilerin korunmasının sadece medeni hukuk anlamında kişilik hakkı kapsamındaki korumayla sınırlı tutulmadığı, başka bir deyişle daha geniş kapsamlı (*multidisipliner*) bir kişisel değer olarak kabul edildiği anlamında düşünülebilir. Başka bir deyişle Türk veri koruma hukukunun, kişisel veri kavramının niteliğine ilişkin olarak bu çalışmada anılan yaklaşımlardan insan hakkı (AY.m.20/ III), kişilik hakkı (TMK m.24, 26 vd.; TBK m.58) ve bağımsız hak (AY m.20/ III; KVKK m.1 vd.) görüşlerinden müteşekkil karma bir yaklaşımı benimsediği ifade edilebilir. Hatta özellikle resmin ve sesin korunmasına ilişkin fikir ve sanat eserleri mevzuatındaki koruma da 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) m.84 hesaba katılırsa, ülkesel veri koruma sistemimizin ekonomik–iktisadi yaklaşımı da tümüyle göz ardı etmediği söylenebilir.

SONUÇ

Anglo–Amerikan (*common law*) hukuk ekolünde kişisel veri kavramının genel olarak ekonomik ve iktisadi bir yaklaşımla *mülkiyet ve/veya fikri haklar kapsamında*; Kıta Avrupası hukuk ekolünde ise sosyal ve hümanist bir yaklaşımla *temel insan hakları ve/veya kişilik hakkı kapsamında* ele alındığı görülmektedir. Kişisel veri kavramını sahibinden soyutlaştırarak bağımsız bir ürün (iktisadi bir değer) gibi değerlendiren iktisadi yaklaşım genel olarak; kişisel verinin, sahibinin *mülkiyet hakkı kapsamında nitelendirilmesi* gerektiği ya da sahibinin *fikri mülkiyet hakkı kapsamında nitelendirilmesi* gerektiği yönünde iki fraksiyona ayrılmaktadır.

Hukuki niteliğin günümüz itibarıyla arz ettiği önem kendisini en çok hizmet karşılığı kişisel veri sunulan sözleşmeler çerçevesinde kendisini göstermektedir. Örneğin sosyal ağ sağlayıcıları her ne kadar ivazsız bir hizmet sunar gibi görünseler de esasında aldıkları ivaz, kullanıcılarının kişisel verileridir. Bu gibi veri işleme faaliyetinde bulunan şirketler kişisel veriler üzerinde kimi tasarruflarda bulunmakta ve bu verilerin depolandığı/aktarıldığı büyük veri havuzundaki (kullanıcı eğilimleri, alışkanlıkları vb.) veriler çerçevesinde iktisadi politikalar yürütülmektedir. Şayet kişisel veriler bu görüşlerin ilkindeki gibi salt ekonomik bir değer olarak kabul edilirse aynı zamanda bir alışveriş malzemesi, mal, eşya niteliğine

bürünecek; ancak kişilik hakkı kapsamında kabul edilirse mutlak anlamda ticaret ve/veya borçlar hukuku metası olarak düşünülemez.

Bu çerçevede;

Kişisel verilerin eşya hukuku anlamında mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilmesi, şahsi kanaat gereği isabetli ve mümkün görülmemektedir. Zira mülkiyet hakkı, sahibine eşya üzerinde kullanma, yararlanma ve tasarruf yetkilerinin tümünü bahşetmektedir ki, kişisel veriler üzerinde ilgili kişinin bu anlamda tasarrufta bulunabilmesi, kişisel verilerin niteliği ile bağdaşmaz. Nitekim kişisel veriler üzerinde mülkiyet hakkı cereyan ettiği düşünülecek olursa ilgili kişinin, bunların mülkiyetini başkasına devrederek (veri üzerinde tasarruf yetkisini kullanarak) artık o veriler üzerindeki yetkilerinin tümünü süresiz olarak üçüncü kişilere devretmesi ve artık o yetkileri kendisinin kullanamaması (veriler üzerindeki hakkından feragat etmesi) söz konusu olur. Oysa bir gerçek kişinin dini inancı, adli sicil geçmişi, cinsel tercihleri, biyometrik verileri gibi sair kişisel verilerinin (yalnızca kullanım haklarının değil) özleri üzerindeki mutlak hakkın tümüyle başkasına devri, bunlardan feragat edilmesi, miras yoluyla intikali yahut sair suretle bunlar üzerinde eşya hukuku anlamında tasarruf edilmesi mümkün değildir.

İlgili kişinin kişisel verileri üzerindeki hakkının *fikri mülkiyet hakkı* kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini ileri süren diğer fraksiyona göre, kişisel verilerin korunması hakkı ile fikri hakkın korunmasını amaçlayan fikri mülkiyet kavramı arasında amaçsal bir benzerlik bulunmaktadır. Bu görüş, kişisel verilerin korunması fikrinin altında yatan düşüncenin, tıpkı fikri hakların korunmasında olduğu gibi bilginin korunması ve dağılımının kontrolünün sağlanması olduğu ve bu bakımdan her iki müessesenin de amaçsal olarak yeknesaklık arz ettiği temeline dayanmaktadır.

Oysa fikri hakların konusunu genel olarak eser sahipliğinden doğan haklar oluşturmaktadır. Bu anlamda *eser*, “düşünsel bir emeğin sonucu olarak ortaya çıkan ürünler” olarak tanımlanmakta olup, bunlar üzerindeki fikri hakka *fikri mülkiyet hakkı* adı verilmektedir. Her türlü kişisel verinin, ilgili kişinin düşünsel çabası sonucunda ortaya çıkarttığı ürünler olmadığı ortadadır. Örneğin kişinin dış görünüşü, yara izleri, biyometrik verileri gibi kişisel veriler, ilgili kişinin gayri iradi olarak sahip olduğu, teknik anlamda eser olarak nitelendirilmesi mümkün olmayan özellikleridir. Bu nedenle fikri mülkiyet hukukunun konusunu oluşturan fikir eserleri ile veri koruma hukukunun konusunu oluşturan kişisel verileri niteliksel anlamda benzer tutmak mümkün değildir. Hâl böyleyken, özdeş yahut benzer olmayan konuları özdeş yahut benzerlermiş gibi kabul ederek (gerek doğrudan gerekse kıyasen) aynı hükümlerle koruma altına alma fikri, veri koruma hukukunun kendine özgü yapısına ve ruhuna uygun düşmeyebilir. Nitekim fikri mülkiyetin korunması hukuku daha ziyade ekonomik kaygılar güderken, kişisel verilerin korunması fikrinde asıl önemli olan, bir gerçek kişinin bilgilerinin izinsiz ve onun iradesine aykırı olarak kullanılmamasının sağlanmasıdır. Bu yönüyle veri koruma hukukunun asli amacının ekonomik kaygıların giderilmesinden ziyade kişisel değerlerin güvence altına alınmasının sağlanması olduğu söylenebilir.

Kişisel verinin sahibinin bir ürünü olarak kabul edilmesi gerektiği düşüncesine dayanan ve veri ile kişiyi birbirlerinden soyutlayarak ele alan ekonomik-iktisadi yaklaşımın aksine, daha ziyade Kıta Avrupası hukuk ekolü tarafından benimsenmekte olan sosyal-hümanist yaklaşım ise kişisel veri kavramını, veri ile kişi arasındaki bağlantıyı koparmaksızın, onu insan hakları ve kişilik (şahsiyet) kapsamında ele alarak tasnif etmektedir.

Kişisel veri kavramını hümanist yaklaşım içerisinde ve kişilik hakkı kapsamında değerlendiren görüşe (*klasik kişilik hakkı görüşüne*) göre de kişisel verilerin korunmasının altında yatan mahremiyet hakkı, medeni hukuk anlamındaki kişilik hakkının bir görünümüdür ve aynı amaca hizmet etmektedir. Buna göre, örneğin kişinin sağlığına, aile hayatına, inancına ilişkin veriler o kişinin özel hayatına dâhil olup, bunların hukuka aykırı olarak ve özellikle sahibinin rızası dışında kullanılması kişilik hakkının ihlâline yol açacaktır.

Bu görüşe yönelik eleştiriler, kişilik hakkı kapsamında özel hayatın gizliliğinin korunmasına yönelik kuralların her türlü verinin korunmasına elverişli olmaması noktasında yoğunlaşmaktadır. Gerçekten de her türlü kişisel verinin kişinin özel ve/veya mahrem alanına dâhil olduğundan bahsedilmesi mümkün olmaz. Bir kişinin davranışlarından elde edilen verilerin, bunlar kamusal alanda gerçekleştirilmiş olmasına rağmen kişiye zarar verebilmesi her zaman olasıdır. Ancak klasik kişilik hakkı ve buna bağlı olarak özel hayatın gizliliği (mahremiyet) görüşü mutlak anlamda kabul edilecek olursa, kişinin bu tip veri ihlallerinden korunması mümkün olmayabilir.

Ekonomik–iktisadi yaklaşıma ve hümanist ekoldeki özellikle klasik kişilik hakkı (mahremiyet) görüşüne yöneltilen eleştiriler karşısında, kişisel veri kavramının, kişilik hakkıyla bağlantısı kabul edilmekle birlikte daha geniş çerçeveli *bağımsız bir hak* (kimi yazarlara göre ise *yeni bir kişilik hakkı*) niteliğinde değerlendirilmesi gerektiği görüşü ortaya atılmıştır. Buna göre kişisel veri kavramı her ne kadar özel hayatın gizliliği ile yakından ilişkili olsa da sadece bunun sağladığı koruma yetersiz kalmakta ve kişisel verilerin ayrı bir hak olarak korunması gerekmektedir. Dolayısıyla sadece özel hayatın gizliliği değil, kişisel verilerin geleceğini tayin etme yetkisi (*enformasyonel özerklik*) de bu yeni kişisel değer muhtevalarından biri olarak kabul edilmelidir.

Özetle (*kanaat itibarıyla*) ne ekonomik yaklaşım, ne de hümanist yaklaşımdaki klasik kişilik hakkı görüşü kişisel veri kavramının hukuki niteliğini belirlemede tek başlarına etkin görülmektedir. Şöyle ki:

- Kişisel veriye sadece iktisadi çerçevede bakmak ve buna salt ekonomik değeri olan bir meta şeklinde yaklaşmak, veri koruma hukukunun varoluş amacına aykırı olması bir yana, kimsenin kişilik hakkından tümüyle vazgeçemeyeceğine ilişkin anayasal prensibe aykırılık arz edebilir. Zira bu görüşün istisnasız benimsenmesi, her türlü kişisel verinin, sahibinin rızası olması hâlinde ve uygun bir ivaz karşılığında tasarrufa konu edinebilmesi anlamına gelmeye çok açıktır.
- Kişisel verinin kişilik hakkı kapsamındaki özel hayatın özel bir görünümü olduğunun mutlak kabulü ise alenileştirilmiş verileri koruma kapsamı dışında bırakacaktır. Ayrıca her türlü kişisel veri özel yahut gizli (mahrem) hayat alanlarına ilişkin kabul edilemez. Bu bakımdan kişisel veriyi sadece özel hayata hasretmek, teknik olarak da tutarlılık arz etmemektedir.
- Kişisel veriyi tam olarak bağımsız ve müstakil bir hak olarak kabul etmek de isabetli görülmektedir. Öyle ki, kişisel veri kavramını ne yukarıda anılan ekonomik değerlerden, ne temel hak ve özgürlüklerden ne de medeni hukuktaki kişilik hakkından bağımsız düşünmek mümkün değildir. Zira kişisel veri kavramı hem Anayasa’da ayrıca düzenlenmekle bir temel hak, hem iktisadi ve manevi bütünlüğe ilişkin değerlerle yakın ilişkisi bulunan (kişilik hakkı kapsamında) bir kişisel değer hem de ilgili kişinin verilerinin kaderini kendisinin tayin etmesi prensibi çerçevesinde (emredici hükümlere ve kişilik hakkına aykırı olmamak kaydıyla) iktisadi değere bürünebilen bir varlıktır.

Açıklanan nedenlerle kişisel veri kavramını (temel) **insan haklarının özel hukuktaki görünümü olan kişilik hakkı kapsamında** ve fakat sadece özel hayatın gizliliğine hasredilmemiş, bunun yanında insan onuru, özgürlükler, şeref-haysiyet, iktisadi varlık ve hürriyet, enformasyonel özerklik (*self – determinasyon*) gibi pek çok kişisel değer ile doğrudan ilişkili ancak özel koruma rejimi dolayısıyla bunlardan kısmen bağımsız **müstakil bir kişisel değer** olarak kabulü isabetli görülmektedir.

Özellikle ilgili kişinin açık rızası ile her türlü kişisel verisinin işlenebileceği sonucunu çıkartmaya çok müsait olan ve hatta istisnalarıyla (hukuka uygunluk sebepleriyle) birlikte açık rıza olmaksızın da belirli şartlarla veri işlenmesine cevaz veren KVKK m.5 vd. düzenlemeleri ilk bakışta, ekonomik ve iktisadi yaklaşım benimsenmiş gibi gösterse de Türk veri koruma hukukunun, kişisel veri kavramının niteliğine ilişkin olarak (AY.m.20/ III hükmü dolayısıyla) insan hakkı, (TMK m.23, 24, 26 vd.; TBK m.58 hükümleri dolayısıyla) kişilik hakkı ve (AY m.20/ III; KVKK m.1 vd. hükümleri dolayısıyla) bağımsız hak görüşlerinden müteşekkil karma bir yaklaşımı benimsediği düşünülmektedir. Hatta Anayasa'da da kişisel verilerin müstakil bir madde ile koruma altına alınmış olması, ülkede kişisel verilerin korunmasının sadece medeni hukuk anlamında ekonomik değeri olan mutlak haklara ve/veya kişilik hakkına ilişkin korumayla sınırlı tutulmadığı, başka bir deyişle daha geniş kapsamlı (*multidisipliner*) bir kişisel değer olarak kabul edildiğini göstermektedir. Ancak KVKK m.5, 8, 9 düzenlemeleri ve resmin ve sesin korunmasına ilişkin fikir ve sanat eserleri mevzuatındaki koruma (FSEK m.84) göz önünde bulundurulduğunda ülkesel veri koruma sistemimizin *ekonomik–iktisadi* yaklaşımı göz ardı etmediği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akgül, A. (2004). Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarında Kişisel Verilerin Korunması Hakkı. *Terazi Hukuk Dergisi*, 9 (92), 72.
- Akgül, A. (2014). *Danıştay ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması*, İstanbul: Legal.
- Akkurt, S. S. (2019). *Sosyal Medyada Gerçekleşen İhlaller Karşısında Kişilik Hakkının Korunması*. Ankara: Seçkin.
- Aksoy, H. C. (2008). The Right to Personality and It's Different Manifestations as the Core of Personal Data. *Ankara Law Review*, 5 (2), 215 vd.
- Aksoy, H. C. (2010). *Medeni Hukuk ve Özellikle Kişilik Hakkı Yönünden Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Çakmak.
- Aktan, C. C. (2000). *Hak ve Özgürlükler Antolojisi*. Ankara: Hak-İş.
- Antalya, O. G. ve Topuz, M. (2019). *Eşya Hukuku*. Marmara Hukuk Yorumu, 4(1). Ankara: Seçkin.
- Ayan, M. (2016). *Eşya Hukuku I, Zilyetlik ve Tapu Sicili*. Ankara: Seçkin.
- Ayan, M. ve Ayan, N. (2016). *Kişiler Hukuku*. Ankara: Seçkin.
- Ayözger Öngün, A. Ç. (2019). *Elektronik Haberleşme Sektörüne İlişkin Özel Düzenlemeler Dahil Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. İstanbul: Beta.
- Bartow, A. (1999). Our Date, Ourselves: Privacy, Propertization and Gender. *USFL. Review*, 34, 633 vd.
- Başpınar, V. (2016). Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukuku'nda Mülkiyet Hakkı Teminatı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 65 (3), 633 vd.
- Belge, A. M. (2017). Özellikle Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Çerçevesinde İşçilerin Kişisel Verilerinin İhlali ve Korunması Yolları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 19, (Şeref Ertaş Armağanı Özel Sayısı), 1025 vd.
- Bibas, S. A. (1994). A Contractual Approach to data Privacy. *Harvard Journal of Law & Public Policy*, 17 (2), 591 vd.
- Bozbel, S. (2002). *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*. İstanbul: On İki Levha.

- Bozlak, A. (2013). Kamusal Bağlamda Özel Hayatın Korunması: ABD Federal Yüksek Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Uygulaması Arasında Mukayeseli Bir İnceleme. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 109, 60 vd.
- Çekin, M. S. (2019). *Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. İstanbul: On İki Levha.
- Çelik, Y. (2017). Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 8 (32), 391 vd.
- Dülger, M. V. (2019). *Kişisel Verilerin Korunması Hukuku*. İstanbul: Hukuk Akademisi.
- Er, C. (2007). *Biyometrik Yöntemler ve Özel Hayatın Gizliliği Hakkı: Parmak İzi, Göz ve DNA Tarama Gibi Teknolojik Kimlik Denetleme Usullerinin Hukuki Statüsü*. Ankara: Yetkin.
- Erzurumlu, N. (2017). Türk Hukukunda Fikrî Mülkiyete Konu Malların Cebrî İcrası. *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 3, 167 vd.
- Güriz, A. (1969). *Teorik Açıdan Mülkiyet Sorunu*. Ankara: Ecrin.
- Hatemi, H. (2018). *Kişiler Hukuku*. İstanbul: On İki Levha.
- Henkoğlu, T. (2015). *Bilgi Güvenliği ve Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Yetkin.
- Hirsch, E. (1942). *Hukukî Bakımdan Fikrî Sây*, 1 (Sinaî Haklar). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- İmre, Z. (1974). *Kişilik Hakkının Korunmasına İlişkin Genel Esaslar, Özellikle İsim Hakkı ve İsim Hakkının Korunması*. Seçkin Armağanı. Ankara.
- Janger, E. J. (2002). Privacy Property, Information Costs and the Anti-Commons. *Hastings Law Journal*, 54, 899 vd.
- Kang, J. (1998). Information Privacy in Cyberspace Transactions. *Stanford Law Review*, 50, 1193 vd.
- Kaya, C. (2011). Avrupa Birliği Veri Koruma Direktifi Ekseninde Hassas (Kişisel) Veriler ve İşlenmesi. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 69 (1 – 2), 317 vd..
- Kılıçoğlu, A. M. (2004). Fikri Hakların İhlalinde Hukuksal Koruma Yolları (Sinaî Haklarla Karşılaştırmalı Olarak). *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 54, 51-103.
- Kleining, J., Mameli, P., Miller, S., Salane, D. ve Schwartz, A. (2011). *Security and Privacy: Global Standarts for Ethical Identity Management in Contemporary Liberal Democratic States*. Australia: ANU Press.
- Korff, D. (2002). *Comparative Summary of National Laws, EC Study on Implementation of Data Protection Directive (Study Contract ETD/2001/B5-3001/A/49)*. Cambridge: UE Human Rights Centre.
- Koyuncuoğlu, T. (2011). Tarihsel Yaklaşımla Hak ve Özgürlük İlişkisinin Saptanması. *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 12 (15), 27 vd..
- Küzeci, E. (2010). *Kişisel Verilerin Korunması*. Ankara: Turhan.
- Küzeci, E. (2020). *Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: On İki Levha.
- Lessig, L. (2002). *Privacy as Property, Social Research*. 69 (1), 247 vd.
- Litman, J.(2000). Information Privacy / Information Property. *Stanford Law Review*, 52, 1283 vd.
- Marx, G. T. (1989). For Sale: Personal Information About You. *The Washington Post*, 12 November.
- Oğuzman, M. K., Seliçi, Ö. ve Oktay Özdemir, S. (2018). *Eşya Hukuku*. İstanbul: Filiz.
- Özdemir, H. (2009). *Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması*. Ankara: Seçkin.
- Pilon, R. (2011). Mülkiyet Haklarının Anayasal Korunması: Amerika ve Avrupa (Çev. Altınışık, Ulvi). *Küresel Bakış*, 1 (1), 147 vd.
- Prins, C. (2006). When Personal Data, Behavior and Virtual Identities Become a Commodity: Would a Property Rights Approach Matter? *Script – ed*, 3 (4), 270 vd.
- Prins, J. E. J. (2004). The Propertization of Personal Data and Identities. *Electronic Journal of Comperative Law*, 8 (3), 1 vd.
- Purtova, N. (2010). Private Law Solutions in European Data Protection: Relationship to Privacy, and Waiver of Data Protection Rights. *Netherlands Quarterly of Human Rights Journal*, 28, 179 vd.
- Reed, C. ve Angel, J. (2003). *Computer Law*. New York: Oxford University Press.

- Rempell, S. (2006). Privacy, Personal Data and Subject Access Rights in the European Data Directive and Implementing UK Statute: *Durant v. Financial Services Authority* as a Paradigm of Data Protection Nuances and Emerging Dilemmas. *Florida Journal of International Law*, 18, 807 vd.
- Samuelson, P. (2000). Privacy as Intellectual Property? *Stanford Law Review*, 52, 1125 vd.
- Schwartz, P. (1989). Computer in German and American Constitutional Law: Towards an American Right of Informational Self – Determination. *American Journal of Comparative Law*, 37, 65 vd.
- Sholtz, P. (2001). Transaction Costs and the Social Cost of Online Privacy. *First Monday*, 6 (5), 1 vd.
- Slobogin, C. (2007). *Privacy at Risk: The New Government Surveillance and the Fourth Amendment*. Chicago & London: University of Chicago Press.
- Şimşek, O. (2008). *Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: Beta.
- Taştan, F. G. (2017). *Türk Sözleşme Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması*. İstanbul: On İki Levha.
- Tekinalp, Ü. (2012). *Fikri Mülkiyet Hukuku*. İstanbul: Vedat.
- Tuor, P., Schnyder, B. ve Schmidt, J. (2015). *Das Schweizerische Zivilgesetzbuch*. Zürich: Schulthess.
- Tüzüner, Ö. (2007). *Marka Rehni Sözleşmesi ve Uygulanacak Hukuk*. İstanbul: Vedat.
- Tüzüner, Ö. (2011). *Faydalı Modelin Korunması ve Faydalı Modelin Korunmasına Uygulanacak Hukuk*. İstanbul: Vedat.
- Uncular, S. (2014). *İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması*. Ankara: Seçkin.
- Utku, D. (2009). *Sınai Hakların Rehni*. Ankara: Yetkin.
- Ünal, M. ve Başpınar, V. (2017). *Şekli Eşya Hukuku*. Ankara: Savaş.
- Zittrain, J. (2000). What the Publisher Can Teach the Patient: Intellectual Property and Privacy in an Era of Trusted Privication. *Stanford Law Review*, 52, 1201 vd..